

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СТАН, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

**МАТЕРІАЛИ
І Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

3 грудня 2015 року

Полтава 2016

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

*Світлій пам'яті кандидата
філологічних наук, доцента
Жигилій Ніни Василівни
присвячується*

**ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНІ
КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: СТАН, ПРОБЛЕМИ І
ПЕРСПЕКТИВИ**

МАТЕРІАЛИ
*І Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції*

3 грудня 2015 року

Полтава 2016

УДК 002:004.01(477(06))
ББК С84(4Укр)я43
Д 34

Рекомендовано до друку Вченою радою гуманітарного факультету Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (протокол № 6 від 16 березня 2016 р.).

Редакційна колегія:

Передерій І.Г. – д.і.н., доцент, завідувач кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка;

Соляник А.А. – д.пед.н., професор, завідувач кафедри документознавства та книгознавства Харківської державної академії культури;

Дерев'янка Л.І. – к.філол.н., доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка;

Гарашенко Л.Б. – к.філол.н., старший викладач кафедри українознавства, культури та документознавства Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Д 34 Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи : матеріали I Всеукраїн. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Полтава, 3 грудня 2015 р. / редкол. : І.Г. Передерій, А.А. Соляник та ін. – Полтава : ПолтНТУ, 2016. – 226 с.

Збірник укладено на основі матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи». До збірника увійшли статті й тези доповідей, у яких розглянуто актуальні проблеми сучасного документознавства, інформаційної діяльності, соціальних комунікацій, окреслено проблеми маркетингу інформаційних продуктів і послуг, прикладні аспекти застосування сучасних інформаційних технологій.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, фахівців-практиків.

Матеріали конференції опубліковано в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність фактичних даних, власних імен і цитат несуть автори публікацій.

© Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка, 2016

**Мізіна Ольга – к.філол.н., доц.
м. Полтава**

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Документознавство як наукова дисципліна, що розробляє теорію інформаційної складової різних документів і їхнє соціальне значення з точки зору функціонування в інформаційному полі, в порівнянні з іншими науками існує досить невеликий період часу, тому не встигла створити розвиненого термінологічного апарату. Однак практика документування соціально значущої інформації існує кілька тисячоліть та має систему понять, які сформувалися в процесі технологій закріплення інформації.

Фахівці документознавчої галузі працюють в умовах постійного оновлення інформаційного середовища, оскільки наука про документ розвивається швидкими темпами. За період незалежності України у вітчизняному документознавстві накопичився потужний інформаційний масив: наукові, навчальні, методичні та довідкові видання, окремі публікації документознавчої тематики. Але серйозною проблемою залишається питання вдосконалення й розроблення досліджуваної терміносистеми, створення класифікації термінів, яка дасть змогу визначити межі документознавчої науки, її склад і структуру, а також виявити всю сукупність термінологічних новоутворень, синонімічних термінів, що в більшості своїй є термінологічними бар'єрами наукової дисципліни документознавства [6, с. 3].

Як зазначає В. Кудлай, проблема визначення фундаментальних понять і розвитку термінології в спеціальному документознавстві розглядається у наукових працях українських дослідників І. Антоненко, В. Бездрабко, О. Загорецької, С. Кулешова, Ю. Палехи, М. Слободяника. На розвиток національної термінології вплинули студіювання радянських (нині російських) учених В. Банасюкевича, М. Ларіна, А. Сокової, Ю. Столярова та інших.

Нараховуються десятки авторських і стандартизованих визначень термінів, їх синонімів та близьких за змістом понять. Удосконалення системи термінів – один з найважливіших напрямів розвитку будь-якої галузі знань. Проблема стандартизації термінології документаційного забезпечення управління в Україні на сьогодні постала особливо гостро. Українське документознавство стикається з новими викликами: необхідністю розбудови системи спеціальних інститутів, прийняття нормативних актів, стандартів, методичних документів, розроблення проблем уніфікації й стандартизації документації, підготовки кваліфікованих кадрів. Одним із базових завдань стає внормування

понятійного апарату науки. Залежно від напряму дослідження, конкретної проблеми передбачається вибір певного варіанта розуміння терміна [5, с. 27–28].

Існує багато визначень поняття «документ». За останні 17 років в Україні вже є чотири визначення цього поняття, зафіксовані ДСТУ: ДСТУ 2392–94: «Документ – записана інформація, котра може розглядатися як одиниця у ході здійснення інформаційної діяльності» [4]; ДСТУ 2732–94: «Документ – матеріальний об'єкт, що містить у зафіксованому вигляді інформацію, оформлений у заведеному порядку і має у відповідності з чинним законодавством юридичну силу» [3]; ДСТУ 3017–95: «Документ – матеріальний об'єкт з інформацією, закріпленою створеним людиною способом, для її передачі в часі і просторі» [1]; ДСТУ 2732:2004: «Документ – інформація, зафіксована на матеріальному носії, основною функцією якого є зберігати та передавати її в часі та просторі» [2]. Така різноманітність визначень для одного поняття підтверджує високу актуальність проблеми впорядкування термінів розглянутої галузі, бо створюється понятійна (термінологічна) плутанина, порушується загальноприйнята вимога в науці: один термін – одне поняття.

Основною метою стандартів є підвищення якості документа. Враховуючи велику соціальну значущість стандартизації в галузі документознавства, затверджувати стандарти мають тільки після широкого обговорення на сторінках спеціальних періодичних видань, із залученням спеціалістів у галузі лінгвістики, документознавства, управління, документалістики, спеціалістів-практиків, оскільки стандарт є нормативним документом, що визначає оптимальні форми документа, впливає на якість професійної діяльності конкретного суб'єкта документного процесу, знімає невизначеність ситуації. Розроблення державних стандартів систем документів, котрі використовуються у різних галузях, як термінологічних, так і технологічних, залишається однією з науково-дослідницьких тем прикладного значення.

Подібні розбіжності поширюються також на інші терміни в галузі документознавства, наприклад, виникає питання щодо терміна «автограф». Якщо під ним розуміють запис «від руки» на документі, то використання такого терміна цілком допустиме, але як розуміти «оригінал, написаний власноруч»? Коли це діловий документ, то навряд чи в архіві зможуть чітко сказати, хто його створював, бо основним є те, хто його підписав, – від цього залежить його юридична чинність. А якщо розглядати наукову працю, «написану власноруч», то сьогодні навряд чи можна зустріти її в такому розумінні, бо ручкою сьогодні ані письменники, ані вчені не користуються і ці роботи набираються на комп'ютері, що ніяк не підходить під поняття «автограф».

З позицій системного підходу недопустиме використання так званих міжгалузевих термінів, бо стандартизований термін може мати лише одне

значення. На сьогодні одним з найважливіших питань удосконалення і розроблення досліджуваної терміносистеми є створення класифікації термінів, яка дасть можливість визначити її межі, склад та структуру, а також виявити всю сукупність термінологічних новоутворень, синонімічних термінів, що в більшості своїй є термінологічними бар'єрами наукової дисципліни документознавства.

Іншим питанням упорядкування терміносистеми документознавства є питання відмежування документознавчих термінів від термінів галузей знань, близьких до документознавства (історії, архівознавства, джерелознавства, інформатики тощо). Ця необхідність визначається великою кількістю так званих міжгалузових термінів. До них передусім відносять терміни, які функціонують одночасно в терміносистемах документознавства (діловодства), архівознавства та інформатики з незмінною знаковою стороною, але різним значенням. В основі лежить загальне поняття, але кожна з наук виділяє особливу частину змісту цього поняття, відповідно до своїх завдань.

Отже, на сьогодні у документознавчій термінології існують суперечності у визначенні понять з однаковою назвою, саме тому існує потреба перегляду чинних термінологічних стандартів у галузі документознавства і розроблення нових з урахуванням уже запозиченого міжнародного досвіду з керування документаційними процесами. Перспективними завданнями документознавства залишаються розвідки галузевої термінології, її впорядкування та створення відповідних словників.

Джерела та література

1. Видання. Основні види. Терміни та визначення [Текст]: ДСТУ 3017–95. – К. : Держстандарт України, 1995. – 47 с.
2. Діловодство і архівна справа. Терміни та визначення понять. [текст]: ДСТУ 2732:2004. – К. : Держспоживстандарт України, 2005. – 33 с.
3. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення [Текст]: ДСТУ 2732–94. – К. : Держстандарт України, 1994. – 34 с.
4. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення [Текст]: ДСТУ 2392–94. – К. : Держстандарт України, 1994. – 53 с.
5. Кудлай В.О. Сучасний стан розвитку термінології документаційного забезпечення системи управління якістю на підприємстві / В.О. Кудлай // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія : наук. журн. / Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – К. : Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв, 2011. – № 1. – С. 27–35.
6. Українське документознавство (1991–2011) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / М-во культури України, Нац. парлам. б-ка України;

уклад. : М.С. Слободяник, О.А. Політова; наук. ред. та авт. вступ. ст. М.С. Слободяник. – К., 2012. – 176 с.

Дерев'янка Людмила – к.філол.н.
м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕМПОРАТИВІВ ІЗ СЕМАНТИКОЮ ОЗНАЧЕНОЇ ЧАСОВОЇ ПОПЕРЕДНОСТІ / НАСТУПНОСТІ В ТЕКСТАХ ДОКУМЕНТІВ

Одним із важливих засобів оформлення тексту документа є прийменниково-іменникові часові конструкції. Темпоративи в мові ділових паперів можуть репрезентувати семантику означеної часової попередності, означеної й неозначеної часової наступності.

Структури **prep до + Ngen – prep по + Nacc** виражають семантику означеної часової попередності, що являє собою проміжок часу чи момент, який експлікує кінцеві рамки часу, повністю охопленого дією. Типовими для документів є конструкції, в яких первинні прийменники **до, по** сполучаються з числівниково-субстантивним комплексом у формі родового відмінка. Темпоративи **prep до + Ngen – prep по + Nacc** протиставляються за ознакою нейтралізації або внесення вираженого ними значення (дня, години) у часовий відрізок, охоплений дією. Порівняймо: *Статті приймаються до 15 листопада 2015 року* і *Статті приймаються по 15 листопада 2015 року* (тобто включно).

Часова наступність, на відміну від часової попередності, виражає початок тривалості якоїсь дії після іншої дії чи явища. Прийменниково-іменникові структури із семантикою означеної наступності трактуємо як такі, що відтворюють початкову зовнішню межу дії, котра цілком охоплює наступний у перебігові відрізок часу. Virізнене значення репрезентують темпоративи двокомпонентної парадигми **prep з (із, зі) + Ngen – prep від (од) + Ngen**. Вони «вказують на тривання наступного явища поза межами часового орієнтира (означена тривалість), але водночас позначають початок перебігу явища всередині часового орієнтира і підкреслюють домінуюче в них значення початкової часової межі» [1, с. 143]. Темпоральні прийменники **з (із, зі), від (од)** зберігають тісний взаємозв'язок із однозвучними просторовими прийменниками, які вказують на вихідний (початковий) пункт руху чи переміщення (*вийшов із дому, від'їхав од школи*).

Семантичні корелятиви **prep з (із, зі) + Ngen – prep від (од) + Ngen** мають значеннєві відмінності, що стосуються стартового моменту реалізації дії. Їх слід урахувувати під час укладання текстів документів, щоб забезпечити точність – одну з основних вимог до тексту документа й поширення інформації. Так, форма **prep з (із, зі) + Ngen** виражає дію, початок якої безпосередньо збігається з часовим моментом. Початковий момент підсвідомо долучається до того проміжку часу, протягом якого